List 45.

Tečaj XVI.

NOVICE

gospodarske, obertniške in narodne.

V Ljubljani v sredo 17. novembra 1858.

Nadloge prezgodnje letošnje zime.

V saboto pred vsemi Sveti je jéla neznano huda burja razsajati in je razsajala 4 dni in veliko škode po suhem in po morji napravila. Tudi našim krajem ni prizanesla. Ko je vihár potihnil, je padel sneg, po snegu je pa pritisnil tak hud mraz, da 7. dan t. m. je bilo že vse močno zmerznjeno, ker gorkomer je kazal 8 stopinj mraza; z majhnim razločkom je terpelo do 13. dneva t. m. Taka zima okoli vseh Svetih je nenavaden prikazek, in to toliko bolj, ker celo jesen poprej nismo ne enkrat slane imeli. Al ravno ta prijetna jesen je menda zapeljala veliko kmetovavcov, da so odlašali še čez sv. Uršulo zelje, repo, peso in korenje domu spraviti in je tako sneg zapadel mnogo poljskih sadežev in jih je stiskala zmerzlina pod nemilim nebom. Kakor nam pismo iz Marborga danes pripoveduje, je na Štajarskem še tudi veliko grojzdja v nogradih. Da je pa stelja še tudi zunaj, ni čuda, ker za njo je še le listopad pravi čas.

Vse to so velike nadloge za kmetovavce, ktere more zmanjšati le tisti Gospod nad nami, kteri — kakor naš Koseski pravi — „piše veliko pratiko.“

Danes (14. nov.) je odjenjal mraz in prezgodnji sneg je spet jel slovo jemati; Bog daj, da bi nastopili še topli dnevi in da bi ljudje mogli z vsemi svojimi pridelki domú! Po večletnih vremenskih skušnjah moremo boljega vremena tudi še pričakovati; saj dunajski možje, ki se pečajo z vremenostjo, pravijo, da v pretečenih 100 letih je le 14krat tako zgodaj mraz nastopil, da pa v vseh 14 letih nobeno zimo vreme ni stanovitno bilo, ampak zdaj je bilo mraz zdaj toplo, zdaj sneg zdaj dež. S temi skušnjami se ujema tudi stari pregovor naših kmetov, ki pravi: „če pred sv. Martinom zmerzuje, pred Božičem še zlo dežuje.“

To nenavadno vreme, ktero nekteri hočejo „slovó repate zvezde“ imenovati, smo zapisali v naš list le za to, da ga bojo nasledniki naši kadaj brali in vremenskim skušnjam vverstili.

Prav za prav je pa namen teh verstic le, da opomnimo naše gospodarje, ako nastopi bolje vreme, naj 1) pustijo zmerznjene sadeže še toliko časa v zemlji, da jim ono zmerzlino vèn potegne, zlasti repo, ki še veliko raje premerje kakor terdniše korenje, in kolikor moč naj se spravi suho v hrame, 2) kar je zmerzlína prevzéla, naj se porabi kakor koli pred, ker vse kar je zmerznilo, raje gnjije in 3) naj to, kar je zmerznjeno bilo, vselej dobro prekuhano živini pokladajo, da ji ne bo v škodo, ker znano je, da zmerznjene rečí napravljajo mnogotere bolezni in breja živina po njih zlo rada zverže.

Vertnarska skušnja.

(Osipanje sadnega drevja) priporoča vertnar Köhler v kmetijski šoli Altenburški na Ogerskem. Rahljati zemljo okoli dreves in jim narejati kakor kolo veliko plitvo skledo okoli je že stara reč — pravi Köhler — pa dobra je le spomladi; pred zimo pa je gotovo škodljiva in pokončá mnogo drevés; v južnem vremenu se steka v tisto ponvo namreč veliko moče, ktera ponoči zmerzne; to pa, da enkrat zmerzuje, enkrat pa se taja okoli drevesa, je deblu škodljivo; zatega voljo jez vsako jesen okoli vseh drevés, kakor so bolj ali manj močne, za 1 do 2 čevlja na debelo zemlje osujem; v južnem vremu se odteka moča po nji lahko in teče tje, kjer se korenine najbolj razprostirajo. Spomladi pa nasuto zemljo spet odsipljem in prav srečen sem z drevesi. Dela s tem ni dosti in tudi stroškov ne prizadene. Naj me posnemajo vsi vertnarji.

„Allg. Land- und Forst-Ztg.“

Gospodarske skušnje.

(Da jabelka ostanejo do spomladi lepe in okusne), jih položi v suhi pesek, in mesca majnika in rožnika ti bojo še tako presne (frišne) in dišeče kakor da bi jih bil ravno pred z drevesa vzel; še recelj je sočen. Amerikanci tako delajo in ne morejo prehvaliti kako dobro je to. Pesek namreč brani, da ne more sapa do njih, ki jih suší; brani pa tudi, da ne izpuhtijo iz sebe cvetú, ki jih prijetne dela; od druge strani pa pesek tudi vso mokroto na-se vleče, ktero potijo jabelka iz sebe.

(Da krompir kalí ne poganja in dolgo dober ostane), naj se vsuje na grobo stolčeno oglje; tako shranjeni krompir še spomlad ne kalí in je tako dober, kakor da bi ga bil malo pred iz zemlje skopal.

(Kadar štala gorí), ni skor mogoče kónj drugač iz štale spraviti, kakor da se okomatajo kakor za uprego.

(Krompir za krave). Sirov krompir napravi, da krave dobro molzejo, pa mleko nima kaj dosti smetane; po kuhanem krompirji se dobro pitajo, mleka nimajo toliko, pa je mastneje. Najbolji jim tekne zdrozgani krompir; po njem krave obilo molzejo, mleko ima dokaj smetane, in tudi redijo se dobro.

Nektere poglavitne potrate naših kmetij.

Brez krajcarja ni goldinarja — je že star pregovor, pa kmetje naši premalo porajtajo ta pregovor. Priden gospodar mora tudi na majhne rečí gledati, ker iz majhnega zraste veliko.

Naj omenimo tedaj nektere rečí, ktere se le preveč zanemarjajo; škoda je vendar precejšna.

1. Listje. Poglejmo le okoli sebe in vidili bomo skor povsod, koliko listja leží okoli, za ktero se nobeden ne zmeni kakor veter, ki ga na ceste odnese ali pa v vodo, — in vendar nikoli nimamo stelje preveč.

2. Gnoj in gnojnica. Koliko gnoja se po nemarnem potrati! Hlapec, ki ga pelje na njivo, ga stresa spotoma, in če mu ga tudi veliko z voza pade, ga še ne pogleda ne. Gnojnica pa teče po dvoriščih in na cesto, kakor da bi bila prazna voda.

3. Voda. Tudi za vodo je kmetovavcom dostikrat premalo mar; namesto da bi lovili vodo in jo napeljavali na senožeti, se nečimerno pogublja, kakor da bi ne bila travnikom poglaviten živež!

4. Klaja. S klajo ravná včasih živina kakor svinja z mehom, in gospodar pazi na to tako malo, kakor da bi je imel na kupe brez konca in kraja. Meče jo živini v jasli in žleb, kolikor more; če jo živina z nogami teptá, ne vidi, da je to velika zguba. Ni čuda potem, da gré enkrat z bàtom, drugikrat s psom.

Kratkočasno berílo.

Abd-el-Kader in arabski konj.

V nekem francozkem časniku se bere mično pismo dobro znanega arabskega emira Abd-el-Kadra, ki ga je zastran arabskih kónj pisal generalu Daumas-u, ki ga je o tem vprašal marsikaj. Čeravno je pismo to pisano popolnoma v priličnem duhu tistega jezika, ki se govorí v jutrovih deželah in kteri je vès razločen od vseh druzih jezikov, je vendar vse, kar Abd-el-Kader govorí o naturoznanstvu arabskega konja popolnoma resnično; kar pa se tiče zgodovinskih rečí, se opira vse le na pripovedke in zato naj jih vzamemo tudi mi. Na vsako stran je pismo tako mikavno, da ga bodo tudi naši bravci radi brali. Posnamemo tedaj nekoliko verstíc iz tega pisma.

Pismo ima sledeči nadpis:

„Čast in hvala edinemu Bogu! Njemu, ki na vse veke ostane nespremenljiv med vsemi prekucijami sveta.“

Potem se začne pismo tako-le:

„Našemu prijatlu, generalu Daumas-u!“

„Blagor Ti bodi in milost in blagoslov Božji, od mene pisatelja, od moje matere, njenih otrok in vseh žlahtnikov mojih.“

„In potem: Tvoje vprašanja sem bral in Ti odgovorim na-nje tako-le.“

„Zvediti želiš od mene: od kod izvira arabski konj? pa Ti si kakor razpokljina zemlje, ktera je po solnčnih žarkih ovenéla in ktere tudi še tako močen dež napiti ne more.“

„Vendar Ti hočem, kolikor morem, žejo ugasiti in tedaj s Tabo k izvirku studenca stopiti.“

„Vedi tedaj, da pri nas je ta misel, da Bog je konja ustvaril iz vetra, kakor je Adama ustvaril iz perstí.“

„Bog je konja ustvaril pred človekom. — Priča tega je, da človek je imenitniša stvar. Bog je človeku hotel vse dati, česar je potreboval.“

„Tudi je Bog konja ustvaril pred kobilo, ker on je žlahneji kakor ona, pa tudi krepkeji in terdneji je, zakaj Božja moč vselej ustvarja krepkejšo stvar najprej. Zato je Bog arabske konje ustvaril pred vsemi drugimi, ker so najžlahnejši med vsemi.“

Zgodovina arabskega konja razdeljuje Abd-el-Kader v čvetero velikih dôb: 1) od Adama do Izmaila, 2) od Izmaila do Salomona, 3) od Salomona do Mohameda, 4) od Mohameda do današnjega dné.

Največ za požlahnjenje in razširjenje arabskega konja je storil Mahomed. On je nekega dné stopil pred šotor svoj in tako-le govoril:

„Tisti, kdor konja za Božjo voljo redí in glešta, se šteje v versto tistih, kteri podnevi in ponoči na tihem in očitno Bogajme dajejo: Vsi njegovi grehi mu bojo odpušeni in nikoli ne bo serca njegovega kak strah prešinil.“

Na vprašanje: po kterih znamenjih se spozná žlahni konj? odgovarja imenitni mož tako-le:

„Konj čistega plemena ima tanke ustnice in tanek nosni hrustanec; nosnice so mu široke; glava je suha, da se ji vidijo žile; vrat nosi ponosno; griva mu je kakor svila, dlaka in koža kakor žlahno sukno; persi ima široke, člene močne, noge suhe, da se jim vidijo kite povsod. Zraven tega je žlahen konj pogumen in ponosen; svojega gospodarja ljubi in ne terpí, da bi ga kdo drug jezdil; dokler gospodar na njem sedí, se ne očedi pa tudi ne kihne ne. Čisto vodo pod seboj z nogami rad kalí; s svojim sluhom, duhom in vidom kakor tudi s svojo pametjo in urnostjo varuje gospodarja svojega sto in sto nesreč v vojski in na lovu. V boji se bojuje ž njim vred in neutrudljivo sterpí vse nadloge.“

Pismo pa sklepa Abd-el-Kader ta-kole:

„Sedaj pa prosim Boga, naj Ti podelí srečo, ktera nikoli ne mine. Ohrani mi prijaznost svojo. Modri možje našega naroda so rekli: „Bogastvo se utegne zgubiti in čast je le senca, ktera zgine, al pravi prijatel je zaklad, kteri ostane.“

„Ta, kteri Ti te verstíce piše z roko, ktero bo kadaj smert osušila, je prijatelj Tvoj, revež pred Bogom.“

Sid-el-Hadj, Abd-el-Kader,
Ben-Mahhyeddin.

Zgodovinske drobtinice.

Nekoliko imen z rimskih kamnov.

najdenih na zemlji starega Norika in Panonije,
ktere še dandanašnji živijo med slovenskim ljudstvom.

Spisal Davorin Terstenjak.

Slavnoznani jezikoslovec Fr. Pott, profesor jezikoslovja na hallskem vseučelišču, je imenitno delo dal na svetlo pod naslovom: „Die Personennamen und ihre Entstehungsarten auch unter Berücksichtigung der Ortsnamen, — eine sprachliche Untersuchung, Leipzig 1853. V predgovoru teh bukev stran IX. piše, da v mertvih imenih je življenje, rekoč: „Im gewöhnlich todtgeglaubten Namen wohnt Leben; auch diese Wortgattung durchwallt lebendiger, wenn gleich oft in Schlummer versenkter und wie gebundener Geist. Nomina propria sind nicht sinnlos und nicht Kinder der uneingeschränkten Willkühr“ i. t. d. V tem spisu sledeče temelje posebno navaja, iz kterih izvira početek osebnih imen. Jaz hočem nekoliko takošnih imen primerjati, kolikor se ujemajo s pogodbami, ktere je slavni Pott za pravila postavil.

Pot piše na strani 337, da rodbinske in osebne imena so nastale tudi po drevesih, kakor: Eller = Olševskí, Fichtner, Smrekar, Jelovšek, Dobnik, Hrastnik, Hrastovec itd.

Po drevesih, na priliko, nahajamo na štirskih rimskih kamnih žensko ime DERVA; primeri ime kneza lužičkih Sorbov Dervan (Fredegar c. 68), dalje po Serkunu posvečenem drevesu dubec, dobec možko ime: DVBNISSVS *), in žensko: DVBNA. Dubnissus = Dubniš po obliki, kakor osebne imena: Jariš, Hertiš, Skoriš, Smodiš, Dubna po obliki, kakor: Radna, Verbna, Kertna, Babna itd.

Dobnikov, Dubnikov, Dubravcov in enacih iz besede dôb, dub, rojenih imen je sila dosti po Slovenskem. Da so stari Slovani po dubu imenovali svoje hčerke, pričuje ime hčeri kralja Boleslava leta 966: Dubravka. Dervani, Dervanjšaki so na Štirskem.

Thema je dhamba = novoslov. dôb — dub. Am, an se že v frižinskih spomenicih glasi kot *u*, primeri dalje historično ime korotanskega vojvoda: Borut iz Borant. Da je am = *u*, pričuje: sthamba = stub, zato imena gor: Stubnik, Stubica, ponemčene v Stübing, dalje: gambha, podbradek, = guba, goba, gubec, gobec polsk: gemba česk. huba, hubička. Primeri cerkvenoslov. lončica, palus, slovensk. Luče, imena muznatih krajev.

Osebne imena so tudi nastale, kakor Pott (str. 329) terdi, po krajnostih (Oertlichkeiten) kakor: Hinterberger, Podgoršek, Zahorski, Waldmann, Silvester, Silvanus, Silvina, Logar, Kobal, Kobale itd.

Po krajnostih ste imeni BONONIVS in BANONA = Silvanus, Silvana, od bon, eine grasreiche Wald-

---

*) Vse te imena so vzete iz sledečih bukev: 1. Muchar, röm. Norikum in „Gesch. der Steierm.“ po gosp. Knabelnovem berilu. 3) Ankershofen „Handbuch der Gesch. des Herzogthums Kärnten.“ 4) Eichhorn „Beiträge.“ Imena še danas živečih rodbin sem pa izpisal iz farnih kerstnih ali mertvaških bukev, tudi iz škofijskih šematizmov iz tako imenovanih „Seelenstandsprotokollov“ itd. Pis.

buthung, še v doljne-lužičkem narečji poznana beseda, [1]) pri Slovacih banj, ein ausgehauener Wald, sansk. Vana, silva. Na Štirskem imamo les, kteri se veli banetina.

Učeni konsul dr. Hahn piše v svojem imenitnem delu „Albanesische Studien“: „Wald und Sumpf sind häufig korrelate Begriffe“, zato najdemo že v sanskritu: vana, silva in aqua, primeri: slov. bana, bena, bona, voda, muža, jezero, Benatki, vas v mokrem kraji kraj cerkniškega jezera, in pa gori omenjeno lužiško besedo: bon, in slovaško: banj v pomenu „grasreiche Waldhuthung“ in „ausgehauener Wald“, Bonon *) po obliki, kakor Rogon, Kalon iz rog, cornu, kal, mons, breg. Kar Kalon, Kališnik itd. pomenjuje, to tudi ime, ktero pogostem na rimsko-slovenskih kamnih najdemo: COBALO, od Kobel, der Bergrücken. Rodbin Kobal, Kobale najdeš zadosti po Štirskem in na Kranjskem.

Kar Kobalo pomenjuje, to tudi ime: CETINIVS, ktero stoji na koroških rimskosl. kamnih, od kat, cet, Berg, zato Cetinje, die Bergstadt. Rodbine z imenom Cetin živijo v celjskem okraji. V jurjevški in malonedelski fari najdemo vasi po redi stoječe, ktere imajo sledeče si enake poznamovanja: Stara gora, na Bregih, Predcetinci, perva stoji na gori, druga na bregih, tretja pred cetom.

Slavni Pott dalje piše (str. 604), da tudi po kakošnosti nog so obviknile imena, in navaja imena: Claudius, Krumm itd. za priklad.

Na Koroškem je kamen z imenom CRINVON, nosljana oblika za Krivon, primeri izgovarjanje: svetninki pohorskih Slovencov. Rodbine Krivonja, Krivec in slične živijo še dandanašnji po Kranjskem in Koroškem.

(Dalje sledí.)

Potovanje po izhodnem ali po jutrovih deželah v letu 1857.

Spisal Mihael Verne.

LXII.

Ko se v gostivnici nekoliko okrepimo, se začnemo pogovarjati, kaj bi najprej ogledovali. Nekterim so bile le piramide pri sercu, nekterim pa mesto. Tudi jaz sem prej serčno želel, viditi čudovite piramide. Kakor hitro pa jih iz železnice od deleč zagledam in spremislim, koliko truda in terpljenja, koliko grenkega potú in kervavih žuljev je prizadjala ena sama 100,000 ljudem, ki so jo celih 20 let stavili, mi je prešla vsa volja do njih iti. Zato potegnem s tistimi, ki so hotli pred vsem Kahiro ogledati, in še le potem, če bo časa dovolj, k piramidam potovati. Ker nismo bili tedaj vsi ene misli, se naslednje jutro že zgodaj vse razkropí. Večji del tovaršev jaha na berhkih burikih k piramidam, Kunstman in jaz greva po dolgem dolgem mestu naravnost na grad, da bi lego mesta in mestno okolico z enim pogledom vidila, in še nekteri drugi se podajo drugam. K sreči se je bil zrak ponoči spet razhladil in nebo se razjasnilo, drugač bi saj jaz ne bil mogel nikamor.

Skorej celo uro hodiva s Kunstmanom po širokem mestu. Memo gredé naji pelje dragoman ali tolmač v krasno sultan Hasanovo mošejo, ki stojí že čez 600 let in je ena najzanimiviših v Kahiri. Tù nama ni bilo treba čevljev izzuti, ampak nek mošejin čuvaj nama natakne verh najnih čevljev nekakošne druge čevlje iz bičja ali neke dolge terdne trave. Mošeja ta je velika in res krasna, toda prazna kakor vse druge, in razun mnogih arabskih napisov iz korana in razun groba omenjenega Hasana ni viditi v nji nič zanimivega.

Ko potem na grad prideva, se nama odprè krasen razgled. Piramide, do kterih je iz Kahire skorej tri ure, stojé veličansko pred nama proti jugo-zahodu, kakor da bi ne bilo čez pol ure do njih. Posamesnih kamnov in sklad pa nisva mogla razločiti. — Veliko zanimiviši in mikavniši pa mi je bil pogled na sila obširno Kahiro, ki se proti severju razprostira. Mesto je prav za prav iz treh mest, namreč iz vélike Kahire, iz stare Kahire, ki ji tudi Fostah pravijo, in iz Bulaka. Pa že vélika Kahira sama na sebi je sila veliko, čez celo uro dolgo mesto, in meri na okrog do tri ure hodá. S staro Kahiro in z Bulakom vred šteje čez 300,000 duš mnogoverstnih narodov, Arabčanov, Koptov, Armenčanov, Judov in Evropejcov raznega pokolenja. Vélika Kahira ne stojí pri Nilu, ampak kake pol ure od njega, pa širok rov ali vodotok s petnajsterimi mostovi je napravljen skozi mesto, ki šteje do 300 mošej in do 26,000 večjih in manjših, večidel iz opeke, deloma pa tudi iz drobnega kamnja sozidanih pohištev in poslopij s plošnjatimi strehami. Mesto pa ni samo sila veliko, temuč tudi sila važno, ker je sedež vlade in središče kupčije med Evropo, Azijo in južno Afriko, — Fostah ali stara Kahira stojí malo čez pol ure od vélike Kahire proti jugu, Bulak pa, luka ali kahirske brodostaje pri Nilu, še ne pol ure proti severo-zahodu.

Pa tudi na gradu sva imela marsikaj zanimivega ogledovati. Grad stoji na sila veliki skali, ki je severo-zahodni rob ne ravno visoke mokatamske gore, toda od gore nekako odkrojen. Tù je vsekan v skalo 276 čevljev globok vodnjak, ki ga „Jožefov vodnjak“ imenujejo, pa ne po Hebrejcu, Faraonovem namestniku, kakor mnogi mislijo, ampak najberže po kakem Juzufu, ki ga je napraviti dal; zakaj Kahira je arabsko mesto, ki je bilo osnovano in sozidano še le kakih 2600 let po smerti mogočnega Jakobovega sina. — Voda je napeljana v vodnjak iz Nila po dolgem vodovodu, in tù jo vzdigujejo iz globokega vodnjaka čisto in hladno za potrebe grada.

Na gradu je pa tudi nekoliko vojašnic in drugih poslopij in shramb za razne potrebe, in lepo poslopje, v kterem je stanoval dolgo časa slavni Mehemed-Ali, verli poglavar in vladar egiptovske okrajne. Pred poslopjem je lep, pa ne velik vert, poln rastlin in cvetlic, in blizo tega poslopja stojí na južni strani grada nova velika in kaj krasna mošeja. Znotraj in zunaj je vsa z lepim egiptovskim marmorjem prevlečena, in razni kipi so lepo pozlačeni. V severo-zahodnem kotu mošeje je grob slavnega Mehmeda iz enakega kamna. Tudi tù nama ni bilo treba čevljev izzuti, ampak nekakošne platnéne čevlje so nama verh naših privezali.

Kmali bi bil pozabil opomniti, da se vidijo z grada, kakih pet milj deleč proti jugu, tudi menfiške piramide. Slavnega mesta ni že davno davno več — nepotrebne piramide pa so ostale.

Ko sva bila tù vse natanko ogledala, greva spet, pa na drugi strani, z grada v mesto, in po raznih, večidel ozkih in nesnažnih ulicah v gostivnico domú. Memo gredé pa obiševa tudi frančiškanski samostan, da bi zvedila, kdaj bova mogla v nedeljo, ki je bila že naslednji dan — 3. maja — sveto mašo brati.

Kmali po poldne pridejo tovarši od piramid nazaj, pa nič kaj zadovoljni, ker niso imeli pravega obširnega razgleda, kakor so se nadjali. Pa sej sta šla le dva, Bogcha in Müllner, na sila visoko piramido, ostalih pa se ni nobeden gori upal.

Po obedu se peljemo vsi skup v Šubro, eno uro od Kahire proti severju, kjer si je zasadil in napravil že tolikokrat omenjeni Mehmed-Ali krasen gaj mnogoverstnega drevja iz vseh krajev. Vsred gaja je velik vodnjak, kakor majhno jezero, ki ga okrog in okrog krasno poslopje iz

---

[1]) Niederlausitz wend. Wörterbuch von Zwahr str. 410.

*) Iz themata bon, najdemo: Bonarje, Bonone, na Kranjskem in Koroškem, na Štirskem Bonine. Dalje še so iz themata bon imena: Boncel na Kranjskem. Iz bona v pomenu muža je panonska beseda: bonas = bujvol, bivol, zavoljo suffiksa primeri ogerskoslov.: kanas, der Schweinhirt od kan, kanc, Eber, Wildschwein. Pis.

belega marmorja obdaja. Poslopje to pa je prav za prav le velik pokrit, čveterovoglat in krasen mostovž z edino veliko in lepo okinčano sobo na vsakem voglu. — V nekem kotu obširnega gaja je bilo tudi nekoliko afrikanskih žival, divjih koz, gazél in antilopov, in pa še prav mlad slon. — O koliko premore in doverši — sem si spet mislil — verl mož, ki je terdne volje in bistre glave! Pač škoda, da kosa nemile smerti takim možakom delj časa ne prizanaša, in da imajo malokdaj sebi enake naslednike. To škodo čuti Šubra že sedaj, in marsikaj je jelo v lepi napravi že pod zlo iti.

V nedeljo 3. maja po sveti maši se podamo nekteri v Fostah ali v staro Kahiro, ki ji po pravici stara pravijo, ker je, čeravno z drugim imenom, čez 1000 let starejša od vélike Kahire. Že Cirov sin, divji Kambiz, je tù nek mesto osnoval z imenom Babilon v spomin slovečega azijatskega Babilona ob Evfratu, ki ga je bil oče njegov razdjal. Kambiz napade Egipt, si ga podverže, razsaja po deželi ko hud divjak, razdene slavno menfiško mesto, in utemelji namesti tega že toliko stoletij starega krasnega mesta Babilon kakih pet do šest milj niže ob Nilu. — Pa tudi Kambizov Babilon je bil — kdaj in kako, mi ni znano — že pod zlo prišel, ko so si Saraceni ali Arabčani Egipt podvergli, in še je viditi mnogo velikih kupov žalostnih podertin. Omar pa, Mahomedov zet, Abubekerov naslednik, saracenskih mahomedanov dragi kalif, ga spet popravi in povzdigne posebno s tem, da ga za glavno mesto pridobljene egiptovske dežele okliče — in od takrat se imenuje mesto Kahira.

Mene pa ni peljala tje ne Omarova slava ne starodavnost in zgodovinska zanimivost mesta, ampak le zročilo, po kterem sta nek prečista devica Marija in sveti Jožef z Jezusom Gospodom našem po begu iz Betlehema nekoliko časa tù stanovala. — Vsred mesta, ki pa sedaj ni veliko, stojí v nekem kotu revna koptiška cerkev, o kteri pripovedujejo, da je na tistem mestu sozidana, na kterem je stalo nekdaj Marijno in Jožefovo stanovališče. — Tudi v ti cerkvi je za vélikim altarjem neka, pa ne obširna votlina, ki je spadala nekdaj, kakor starodavno zročilo pripoveduje, v omenjeno stanovališče.

(Dalje sledí.)

Slovensko slovstvo.

Drobtince za novo leto 1858. Učiteljem in učencom, starišem in otrokom v poduk in kratek čas. Na svetlo dal Mihael Stojan, braslovški dehant. V Celovcu natisnil in založil Janez Leon.

Med bukvami, našemu ljudstvu priljubljenimi, se čislajo že 12 let „Drobtince.“ Tudi 13. tečaj se lepo vverstuje svojim prednikom, in s tem je v kratkem veliko rečeno. Prečastiti naš gosp. dehant Stojan so spet skerbno doveršili nalogo marljivega vrednika in rodoljubni pisatelji so pripomogli spet letošnje leto namen doseči, ki so si ga „Drobtince“ pred 13 leti napisale na čélo.

Kakor vsaki tečaj zaljša tudi letošnjega podoba domačega svetnika. Sv. Justa Teržačana vidimo letos; podobo in popis njegovega življenja so darovali prečastiti teržaški prošt gosp. M. Verne. Sledeči sostavki se verstijo tako, da je za vsacega bravca obilo lepega beríla; spisi so večidel izvirni; beseda je gladka domača brez pretesnega omejenja le na to ali uno podnarečje slovensko. Dva posebno mična življenjopisa nahajamo v letošnjih „Drobtincah“: eden je slavnega maršala Slovana grofa Radecki-ga, drugi škofa teržaškega gosp. Matevža Ravnikar-ja, Dr. Bleiweis je v „Novicah“ leta 1845 po sporočilu gosp. kanonika Pavšek-a spisal življenjopis rajnega škofa, dokler so v Ljubljani bili, kterega so v „Drobtincah“ prečastiti kanonik Kovačič, njih nekdanji kaplan, podaljšali z napisom tistih dogodb, ki spadajo v življenje slavnega moža in iskrenega Slovenca, ko so nastopili višje duhovno pastirstvo v Terstu. Med mnogimi mičnimi rečmí beremo resnično povestico, ki so jo rajni škof Ravnikar večkrat pripovedovali; mika nas jo povedati tudi tukaj: „Bilo je v V.... v neki kerčmi več mestnjanov, in na to, da so se do sitega najedli in napili, začnejo čez svojo slovensko deželo in slovenski jezik zabavljati. Ravno tam in pri tisti mizi se pa znajde tudi neki stotnik. Ta posluša in posluša nekoliko časa to nerodno žlabudranje, kar se naenkrat vzdigne in jo tako s pestjo po mizi vreže, da vse zarožlja, rekoč: Jaz pa tako velim: da slehern, ki se svoje dežele in pa maternega jezika sramuje, je nehvaležen in zarobljen cepec, in naj še tako imenitna oseba bo! Vsi kakor s kropom poparjeni omolknejo, verli stotnik nemškega rodú pa se zopet vsede, svoje kosilice brez vse zabave dokončá in se nazadnje prijazno od svojih še zmiraj nemih družnikov posloví.“ — Pri marsikteri mizi bi pač še dandanašnji želeli kakega takega stotnika, da bi udaril ob njo, kadar ptuji, ki jejo slovenski kruh, ali pa domači, ki ne znajo nobenega jezika, zabavljajo našemu jeziku. — Prav mikavna je tudi zgodovina Marijnega Celja, popis poti tje itd. in pa še več druzih rečí. — Sklenemo to priporočilu „Drobtinc“ s serčno željo, da bi vsako leto tako krepke izhajale in da bi nevtrudljivi gosp. vrednik obilo pomočnikov vedno imeli!

Še nekoliko kritike.

Je li nam treba kritike? o takem vprašanji prinaša 8. list „Glasnik“ neki sostavek, ravno tako, kakor da bi doslej nihče ne bil spoznal potrebe prave kritike, razun pisatelja tistega sostavka, gospod Cegnarja, in pa njegovega zagovarjanca, gosp. Levstika. Ob enaki reči in berž ko ne iz enakega uplíva se je tudi „Neven“ oglasil v neki opombi. Na obojem mestu sem tudi jez nekaj zadet, ali prav za prav, me je hotel kdo zadeti; pa ne vem, če ni sam sebe zadel.

Ker „Neven“ povzame uni dan presojeno besedo kritika, kritika, pa kritika! naj se meni dopustí še enkrat nekoliko kritike, pa nikomur ne v ponos ali v oponašanje, kakor pravimo drugod. Da si pa ostanem v besedi zvest, hočem zopet nekoliko razločiti: „Qui bene distinguit, bene docet.“ Tudi nočem ravno pretresati (durchschütteln, durchrütteln), ktera beseda se utegne le včasih v priličnem pomenu rabiti; bolj prav je, menim, presojevati (beurtheilen, richten), ker gerška beseda kritika je prav za prav presodna umetnost; nemški puristi so kritikarja imenovali Kunstrichter. Zdi se mi, da, če bomo le pretresovali, se bo kmalo reklo:

Pretresovanje vaše le razpor dela.

Kar se preveč trese, gre rado narazen; dopisnik „Glasnikov“ pa pravi: „Podajmo si bratovsko roko.“ Raji tedaj presojujmo, bodi si včasih tudi nekoliko ojstreje. Tedaj naj bo moja beseda ravno beseda unstranskih kritikarjev.

1. Kritika, kritika, pa kritika! Tedaj kritika enkrat, dvakrat, trikrat. Eden kritiko rabi, eden kritiko terpi, eden kritiko prinaša na dan. Naj se obernem naj poprej proti tretjemu. Če je pervi po svoji misli rojen v to, da je kritikovan, je tretji po moji misli poklican v to, da kritikuje za obojno stran. Ta — tretji pa je pri nas naj večkrat časnik, ali prav za prav, vrednik časnika ali časopisa. Ravno časniki ali časopisi morajo pametno presojevati, kakošne spise sprejemajo, in na svetlo prinašajo; njih vredniki se ne imenujejo zastonj odgovorni. „Novice“, vem, da niso zadovoljne z vsakterim spisom, zlasti se ne pečajo rade s praznim pričkanjem; tudi od „Danice“ sem se pred malim časom prepričal, da se skuša ogibati reči, ktere bi utegnile nepotreben

prepir roditi. Res, da je to nekterim pisateljem neprileżno, ker zastajajo njihni spisi; pa občinstvo se s tem rado zadovolji, ker je kmalo sito neprijetnega ravsanja.

2. Kritika, kritika, pa kritika! Eden kritiko rabi, eden kritiko terpí. Če je pervi po svoji misli rojen v to, da kritikuje, mora po moji misli včasih tudi namenjen biti v to, da je kritikovan. Tako obstojim pri drugem; naj tudi gosp. Levstik in gosp. Cegnar terpita kako kritiko. Če ona „ne kritikujeta vselej po bratovsko“, naj ne zamerita, če jima kterikrat kaj pové kak starji brat.

Gosp. Cegnar posebej pravi, da pervi štirje stavki moje kritike so vegasti. Nasproti naj povem: če je bilo kaj vegastega pri meni, je bila vsa moja kritika vegasta, in ne samo štirje stavki; če je bila pa vegasta, je bila v tem pomenu, da ni samo hvalila, temuč tudi grajala; kakor sploh prava kritika dobro hvali na eni strani, slabo graja na drugi strani. Rajni Čop nam je kdaj pravil verstico, ki jo je pisal A. V. Schlegel:

„Der Choliambe ist ein Vers für Kunstrichter.“

Choliambus, to je, hromi jamb, je pesniška verstica, ki je sostavljena iz jambov, in se končava s trohejem, je tedaj nekako hromasta, ali če kdo raji hoče, vegasta. Ta verstica je primerjena kritikarjem, ker za hvalo se pri njih primaja rada graja (als hinkender Bote). V taki meri bi jez kteremu naših kritikarjev, ki se toliko znašajo s svojim pretresovanjem, hotel povedati:

Po druzih mahal si, pa si zadel sebe!

Gosp. Cegnar pravi, da jez v svoji kritiki mešam resnico z neresnico. Pa mislim, da neresnica je le pri mojem pretresovavcu. Jez sem vendar v začetku svoje kritike izgovoril besedo, da se v sostavku „Napak“ še kaj nahaja, kar bi si utegnila naša slovnica privzeti, sem tedaj njegov spis vendar tudi pohvalil; in moj pretresovavec nekako vegasto kramlja, kakor da bi bil samo grajal. Če pa že mora biti, da sem neresnico izrekel, sem jo morda v tem, ker sem g. Levstika tudi za to hvalil, kar so prav za prav že drugi pred njim pisali, je pa on kot svoje prodajal. Kar sem pa jez nad pisateljem „Napak“ grajal, za drugo stran mojo besedo poterdi gosp. Cegnar sam; on namreč pravi: „Ne rečem, da bi ne bil gosp. Levstik včasih nekoliko preojster.“ Drugi ta „preojster“ kak drugač imenujejo.

Gosp. Cegnar meni, da jez prazno grajam brez dokazov; pa sam me brez dokazov hoče odpraviti; saj kar on rabi v dokaz za se, veljá za me. Pervi stavek moje kritične graje je bil: Gospod pisatelj „Napak“ tako govori, kakor da bi doslej nobeden slovenskih pisateljev ne bil razumel slovenskega duha. To po gospod Cegnarjevi misli ni resnica, ker gospod Levstik na ravnost govori, da je Prešeren lepšal in gladil jezik. No! no! sam Prešeren! samo eden? to je veliko! Nemec bi rekel: „Einer ist keiner.“ K temu pa naj se privzemó še besede, ki jih gosp. Cegnar dalje piše od gosp. Levstika: Sicer pa bi bilo dobro za nas, da prebiramo njegove spise; v njih se nahaja dobrega za vse. Dobro naj pomni vsakteri „za vse“; nikjer ni nič razločka, kteri vsi, tedaj se ne more drugač misliti, kakor vsi slovenski pisatelji, mladi in stari, začetniki in mojstri. Tedaj je vendar po lastni gosp. Cegnarjevi besedi resnica, da doslej nobeden slovenskih pisateljev ni razumel slovenskega duha, razun gosp. Levstika. Pridi torej (zakaj Prešeren je že umerl) gosp. Koseski, v kterega pesmih smo še le našli jezik slovenski, da smo stermeli, tako veličasten, bogat in krepák! Pridite drugi slavljeni pesniki slovenski vsi! berite „Napake slovenskega pisanja“; glejte, kako slaba je še vaša pisarija! Pridita tudi (zakaj Vodnik in Kopitar sta umerla) gosp. Metelko in gosp. Murko, ki sta pisala slovenske slovnice, ko je slovenščina še malo prijatlov štela! Pridite vsi drugi hvaljeni slovničarji slovenski vsi! pregledujte „Napake slovenskega pisanja“; glejte, ondi še le najdete, kar niste vedili!

3. Kritika, kritika, pa kritika! Eden kritiko rabi, pa kdo naj jo rabi, in kako? Naj dobro pomni vsakteri: Kritika, kritika, pa kritika! tedaj kritika trikrat. Tedaj naj se dobro razloči, po tem se prav uči. „Qui bene distinguit, bene docet.“

a) Kritiko naj rabi najpred pisatelj sam pri sebi. To veljá vsakteremu pisatelju, bodi si mlaji, bodi si začetnik, bodi si mojster; brez lastne kritike tudi mojstrov ni, začetniki pa, in to so ravno nadepolni mladenči, naj si brez lastne kritike tudi ne obetajo pospeha. To je učil slavni rimski pesnik Horaci:

„Nec virtute foret, clarisve potentius armis,
Quam lingua, Latium, si non offenderet unum-
Quemque poetarum limae labor, et mora. Vos, o
Pompilius sanguis, carmen reprehendite, quod non
Multa dies, et multa litura coercuit, atque
Perfectum decies non castigavit ad unguem.“
De arte poet. v. 289 — 294.

b) Kritiko naj rabi po tem prijatel pri prijatlu, učenik pri učencu, mojster pri začetniku. To je druga kritika, ki se pa godí posamezno, bodi si v ustni besedi, ali v dopisih. Tudi to uči ravno pohvaljeni Horaci:

Tu nihil invita dices, faciesve Minerva;
Id tibi judicium esto, ea mens: si quid tamen olim
Scripseris, in Metii descendat, judicis aures,
Et patris, et nostras, nonumque prematur in annum,
Membranis intus positis. Delere licebit,
Quod non edideris; nescit vox missa reverti.
De arte poet. v. 385 — 390.

c) Kritiko naj rabi še le v zadnje ptuji presojevavec, ko je spis dan med svet. To je tretja kritika, in tista se rabi očitno, bodi si v bukvah, ali v časnikih, ali v slovstvenih govorih. To kritiko utegne meniti Horaci, ko se glasi:

Vir bonus, et prudens versus reprehendet inertes —
Fiet Aristarchus. De arte poet. v. 445. 450.

Očitna kritika bi preveč imela opraviti, če bi mogla vse pervence nadepolne mladine, bodi si tudi bolj izbrane, v časnikih pretresovati; malo bi časniki po tem imeli bravcov. Čujte zopet Horacja:

Indoctum doctumque fugat recitator acerbus.
De arte poet. v. 474.

Hicinger.

Kratkočasnica.

* K nekemu imenitnemu dohtarju v Peštu je prišel te dní nek kmet iz Kečkemeta in mu položí na mizo pet tolarjev rekoč: „Že pred več mesci ste mi ozdravljali mojo ženo in danes Vam prinesem plačílo.“ Zdravnik, ki je že skor pozabil na ta dolg, se čudi, da mu mož pritira zdaj terdih tolarjev. „Zdaj Vam lahko plačam svoj dolg, ker sem pred tednom poerbal precej srebra. Ker ste pa že tako dobri bili, da ste mi ozdravili ženo, Vas še nekaj lepo prosim.“ „In kaj je to?“ „Da bi mi hotli sreberni dnar zmenjati. Dajte mi za-nj toliko bankovcov, kolikor mislite, da je prav.“ Izgovoril je pa mož te besede tako pobitega serca, da se je vidilo, da misli, da je vès sreberni dnar za nič. Ko mu pa dohtar odšteje v bankovcih celi znesek srebernega dnarja po njegovi popolni vrednosti, ga kmet debelo gleda, češ, saj vendar ni tako slabo, imeti cel kup srebernih dvajsetíc!

Novičar iz avstrijanskih krajev.

Iz Marburga na Martinovo. §. Posestniki vinogradov, kteri niso še obrali, z žalostnim obrazom hodijo po svetu. V vinogradih naših je še dosti grojzdja potergati.

Večji posestniki so komaj polovico spravili na prešo, ker je sneg zadnji dan oktobra se že prikazal in do 8. tega mesca prav globoko tersje zakopal. Nekteri so v snegu brali, al iz 42 brent (put) komaj polovnjak (pol štertinjaka) dobili. Drugi pa čakajo lepšega vremena. Tako, na priliko, so presvetli nadvojvoda Janez prepovedali svojemu vinogradniku, naj ne bere, dokler toplo vreme grojzdja ne otali. Tudi v Lutomerškem je več kakor polovica za brati ostalo. Nekdo je prerajtal, da je grojzdja na Štajerskem v vsem skupaj še za kakih 20,000 štertinjakov pod nemilim nebom. Cena letošnjemu vinu ni velika; vina iz slovenskih goric so od 36—40 gold. štertinjak.

Iz Goriškega 6. listopada. Skorej bi človek mislil, da pri nas nismo Slovenci; tako poredkoma se od naših krajev v „Novicah“ kaj bere. Res, da v naših gorah se ne godijo reči kakor v Parizu, pa vendar zadnji na svetu tudi nismo. Saj nas poslednji vihár tudi pozabil ni. Najstarši ljudje ne pomnijo, da bi bil sever kdaj tako hudo razsajal, kakor zadnji dan pretečenega in pervi dan tega mesca. Jaz sem z lastnimi očmí vidil zidane kozolce do tal poderte. Po čepovanski dolini so hiše večidel vse odkrite, sto in sto smrek je izruvanih; ajda, ki je še po kozolcih bila, je na vse strani raznešena, da še semena ne bo. Ker sem ravno zgorej čepovanske doline opomnil, hočem tukaj še par besedic od nje govoriti. Mislim namreč, da je bila po nji stara rimska cesta v Kranj: Iz Gorice gor gor (Gargaro) do Pštale-v (postaja-statio), če pa vun (Čepovan) na Vrata (ime izhoda v idrijsko dolino), v Tribuša („in tribus aquis“, ker se tam tri vode stekajo), dalje poleg Idrice in čez gore v Terbije („tres viae“, in resnično se tam tri poti zedinijo) po poljanski dolini v Kranj. Na Vojskem nad Idrico je mesto, kteremu „taborišče“ pravijo. Morda od vsega tega kdo kaj več vé? Koliko je moje misli pravega, drugi sodili bodo. Z Bogom!

Verhovski.

Iz Gradca 15. nov. Tukaj se je nekoliko slovenskih rodoljubov zbralo, ki nameravajo v prihodnjem letu cel venec slovenskih igrokazov (teatralnih iger) na svetlo spraviti. Berž ko se bo toliko naročnikov nabralo, da se bodo tiskarski stroški splačali, bodo igrokazi v natis tekali, iz kterega bo redno vsaki mesec po eden izhajal. Igrokazi niso izvirni, vendar pa so za naš narod tako lično prikrojeni, kakor da bi že njih izviri nalaš za-nj spisani bili. To počénjanje je sedanjim časom čisto primerno in bi utegnilo se prav dobro povesti. Srečo dobro!

Iz Železnikov 6. listopada. — Da mi ne zastane preveč pero, naj Vam, ljubljene „Novice“, zopet enkrat pišem par verstic. — Lepe urice letošnje jeseni, kterih bi se bili radi še dolgo veselili, so nenadoma hitro potekle. Že pretečeni teden je po dolgem deževji pričel pihati silen in tako merzel sever, kakor da bi bil napeljan po cevih neposrednje iz same merzle ruske Sibirije, — bil je prav za kače vganjati. Ne zadovoljen s tem, da se je mokra zemlja vsled njegovih merzlih poljubov skerčila v terdo ledeno skorijo, mu tudi kozolci, ki so še plodno ajdo hranili pod svojimi strehami, kakor tudi visoke drevesa niso bile po volji. Ajdo je razmetal zopet, od kodar je prišla, po poljih; kozolci in drevesa pa tudi ležijo sèm ter tjè kakor da bi jih bil polomil sam štempihar. Naši kmetje, ki večidel bolj zadenejo vreme kakor vsaki pratikar, so koj rekli: „na veter bomo dobili sneg“, in res, kar zavihalo se je krog gorá, in bilo je belo vse. Pa kaj! verhuncom visocih pečín in gorá se kaj tacega o tem času že podá, le ravnine bi se bile radovale še dalje rade lepe zelene odeje, toliko več, ker mnogo kuhe in zeljenadi je bilo še domu spraviti. Pa vse naše želje niso ustavile merzlega zimskega strica; prikoračil jo je v ravnine, zagernil jih s svojim belim plajšem ter zasul ljudem mnogo kuhe, ljubi živinici pa pašo, in kar je še veliko huje, večidel tudi zimsko steljo. Ako sneg že zdaj obleží, česar se je zlo bati, bo za marsikaj dosti čudna. Kje je še Božič? kje pa še le sv. Juri? Nehotoma nas prešine mraz po herbtu o tacih mislih. Pa! — dobri in skerbni Gospodar nad nami more vse k našemu pridu oberniti; toraj zaupajmo va-nj! — Kakor menda povsod, tudi pri nas dela novi denar ljudem sive lase. Eden vé to od njega, drugi uno, največ pa jih je, ki vedo od vsega skupaj malo več ko — nič. Kaj pa tudi hočejo vediti, saj ga večidel še le po imenu poznajo! Smejati se človek mora, kakošne nekteri bašejo, in večkrat se spomnim resničnih besed, ktere je predlanskim neki človek v gosposki suknji svojemu družetu rekel: „preštej mi, brate, denar, da bom vedel, koliko imam.“ — Vendar, šale gori ali doli; ako hočemo resnico govoriti, bo se vteklo še dosti vode, preden se bomo ogniti mogli vsake pomote. Saj še take novosti imajo svoje težave, ki dotikajo le posamesne ljudí; kolikoveč pa še le te, ki zadevajo več ali manj vsacega človeka od perve bogatincove palače do zadnje še tako borne bajtice. Kakor je pa čas že mnogo druzih reči prestrojil, bo polagoma tudi to reč spravil v pravi red. „Novicam“ gré hvala, da so nam to reč, kolikor je moč, po domače razjasnile, in res želeti je, da tistega poduka, ki je še na posebnih listih natisnjen, bi šlo kot listja in trave po deželi! — Ne morem se zderžati, opomniti še neke žalostne prigodbe, ki se je pripetíla pretekle dní ne daleč od nas. Vseh Svetnikov dan se iz neke samotne hiše zmuzne natihoma malo, okoli 5 let staro deklice ravno tadaj, ko so drugi domači južinali, in se podá ne deleč proč na polje k ognju, poleg kterega so se poprej pastirji greli. Sam Bog vé, se je li hotlo revše tukaj z ognjem igrati ali kaj. Mati punčko pogreší, gre gledat po nji, pa že jo sliši vpiti od dalječ. Na materni klic se zdaj deklica urnega teka proti domu spustí, pa — o groza in strah! svitel plamen punčko obdaja, kajti vsa obleka je v ognji. Mati ji hití sicer hitro na proti, pa prepozno! — vse opečeno je malo ur potem zdihnilo ubože po silnih mukah dušico v roke svojega Stvarnika. Žalostna in strašna smert! — Nisem pa tega zapisal, kakor da bi hotel s tem komu kako zanikernost ali nemarnost očitati; — velikokrat človeka nesreča zadene, ko se je naj manj nadja, posebno pa še pri otrocih, ki včasih vkljub vse pazljivosti zginejo varhom spred oči kot blisk. Opomniti hočem le s tem žalostnim izgledom velike nevarnosti slednjega, ki ima kaj opraviti z ognjem, naj si že je po potrebi ali nepotrebi, in ponoviti mu nauk, naj pri takih nesrečah ne beží, ampak vleže naj se na zemljo ter valja okrog in okrog, da tako ogenj na sebi zaduší. Da pa take nesreče, da namreč kdo tako rekoč živ zgorí, niso nič novega, tega nas prepričujejo le prepogostoma časniki; kaj takega se lahko tudi vsakemu odrašenemu zgodi, ako zgubi um, in si ne vé prav pomagati.

Jos. Levičnik.

Iz Jesenic na Gorenskem 8. nov. A. P. — Še huje morebiti kakor drugod se je tudi pri nas začel v saboto pred vsemi Sveti silen vihár in je gospodaril s strehami, drevjem in ajdo v stogih tako, da na vseh Svetnikov dan je bilo veliko ljudí prisiljenih na polji in na strehah delati kakor v delavniku. Ajda in še več druzih rečí je bilo tako strašno razmetano, da jih ni bilo mogoče nazaj spraviti. Dilje s streh so šle po zraku kakor listje. Ta strašna moč vetra pa ni povsod enako zadela; nekteri kraji so veliko več terpeli kot drugi, čeravno so bili blizo skupaj; kar se ljudem posebno čudno zdi, je pa to, da so v nekterih krajih močne drevesa in močni stogovi grozno polomljeni in ravno v tistih krajih je pa več starih in že trohnelih dreves in pa slabih stogov, ki so brez škode ostali.

Iz Ljubljane. Ker smo zadnjič povedali, kako so se obnesli letošnji učenci kmetijstva, moramo danes še tudi povedati od učencov kovaštva in živinozdravilstva, da jih bojo ljudje po deželi poznali. Med 22 učenci, ki jih je štela letošnja kovaška in živinozdravilska šola, so se skozi pol leta, kakor cesarska postava veleva, le samo

višjega kovaštva učili in preskušnje dobro prestali: Finkš Janez iz Toplíc, Kapus Matevž iz Lesec, Zupan Jakob iz Beginj, — posebno dobro pa: Resman France iz Zgoš, Svetel Juri iz Podgira in Zajec Janez iz Drage. Kovači, ki so celo leto se kovaštva, zraven pa še tudi živinozdravilstva učili in so preskušnje iz obojega znanstva prav dobro prestali, so: Dornik Gašper iz Teržiča, Hafner France iz Dorfarjev in Juvan Tomaž iz Zagorja. Kot učenci kmetijstva so se tudi živinozdravilstva učili in preskušnje prav dobro prestali: Barborič Janez iz Luterskega Sela, Videmšek France iz Doba, in pa Simončič France iz Leskovca. Vsi drugi se še niso toliko izučili, da bi bili mogli že letos šolo zapustiti, ker naukov je preveč, in kdor ni dobro izučen, se mu ne more pismo dati, da je že izučen. Zato je treba razločke delati in ne vsakega že izučenega misliti, kdor je le v Ljubljani bil; pa treba je tudi razločevati med takimi, ki so se samega kovaštva učili, ker taki so sicer bolj ali manj dobri kovači, iz živinozdravilstva pa ne umejo nič. To moramo enkrat očitno povedati, da ne reče kdo: „saj sem bil v Ljubljani, znam vse.“ Le kar se je učil, to zna, druzega ne.

Iz Ljubljane. Kakor se kaže, se bliža našemu močirju ali mahu nova dôba. Pervo dôbo, ki je nam že toliko dobrega naklonila in nam še zmiraj na tavžente dobička vsako leto donaša in ga nam, če Bog dá, še vprihodnje donašala bode, imenujemo tisto, ko se je mah obdelaval za kmetijstvo. Možje, ki so se za blagor mahú v tem obziru trudili in se trudijo še dan današnji, so bili v našem listu že tolikrat imenovani, da jih vsak dobro pozna in vredno spoštuje. Druga dôba, ki se našemu mahu zdaj bliža, je dôba obertnijstva, to je, tista raba šote, po kteri se ima ona, vse drugač kakor dozdaj, pripravna narediti za kurjavo, svečavo in še drugo rabo. Slišali smo, da gospod Baumgartner želí fabriko osnovati, v kteri se bojo svečava, olje in druge rečí delale iz šote; ker pa o tem še nimamo dostojne vednosti, tudi ne moremo več govoriti. Al dosti več smo v stanu povedati od početja gospod Ambroževega, od kterega smo že vidili take izdelke za kurjavo, da vse drugo proti temu je kakor noč in dan. Z mašino, tako pripravno kakor igrača, ktero je dobil iz Pariza od umetnika in fabrikanta fizičnega, kemiškega in druzega orodja gosp. A. Frekot-a, iz naše mastne šote (vsaka ni za to pripravna) se napravlja tako kurivo, da je zlo terdemu premogu podobno in da se sme misliti, da po vročini, ki jo tako napravljena šota v sebi ima, bi utegnila nadomestovati derveno oglje ali popolnoma ali bo saj blizo toliko zdala, kar se bo zvedilo po skušnjah, ki se bojo skorej naredile na debelo. Če bo skušnja to poterdila kar se zdaj po očéh upati more in za kar je imenovani mojster mašine porok, koliki dobiček za fužine, kovače, ključarje in vse, ki oglja potrebujejo, ker bo to kurivo tudi cenejše kakor oglje! Ena sama mašina, ki se brez truda prestavlja sèm ter tjè, napravi na dan 90 centov suho vagane šote, tedaj v enem poletji okoli 18,000 centov, in le 10 ljudí potrebuje, 7 možkih, troje pa otrok. Toliko za zdaj od te nove naprave, od ktere, če bo vse tako po sreči šlo, kakor po lastnem prepričanji upati smemo, bomo še velikrat govorili. Pri tej priliki tudi še to povémo, da novi mlin, od naših mokarjev prav dobro suhi mlin (Dampfmühle) imenovan, ker ga ne goni voda, ampak le hlap ali sopar, je že tako dodelan, da bo gospod Ambrož prihodnji teden že mleti začel, in s tem bojo na enkrat ob tla vse govoríce tistih ljudí, ki se ne morejo povzdigniti čez staro kopito, in kterim ne gré v glavo, da bi tudi mi to môgli kar morejo drugi. Ker suhi mlini melejo moko lepše memo druzih, — ker vsaki dan prosimo v Oče našu „daj nam naš vsakdanji kruh“, tedaj se moke zmiraj dosti potrebovalo bode, — in ker je Ljubljana na lepem središu za mnoge obertnijske početja, moremo tudi gosp. Ambroževemu mlinu prerokovati dobro srečo.

Iz Ljubljane. Kakor dunajski časnik „Presse“ pripoveduje, je gosp. Fr. Kwizda, apotekar v Korneuburgu v doljni Avstrii, čigar štupo za živino današnji „Oglasnik“ naznanuje, v poslednjem zboru parižkega družtva zoper terpinčenje žival 27. rožnika t. l. s častno medaljo poslavljen bil. Je tedaj to že 3. medalja, kakor tudi „Oglasnik pravi, ktero je prejel omenjeni gospod za koristnost svoje znajdbe. — Ravno smo slišali, da prečastiti stolni prošt gosp. Anton Kos so izvoljeni general-vikar.

Iz Ljubljane. Sledečim versticam, ker je odgovornost vso gosp. pisatelj sam s podpisom svojim na-se vzel, nismo môgli odreči prostora v našem listu: „Naj mi dovoli vredništvo, da očitno zabavljico, s ktero je neznan dopisnik v 253. listu „Laib. Zeit.“ o zadevah novega dnarja vse tergovce na drobno omadeževal, tudi očitno overžem. Vsakega poštenega človeka so razžalile besede: „Mit den Kaffehsiedern und Detailverkäufern aber ist man durchaus nicht zufrieden“ itd. V svojem imenu in v imenu še več druzih tergovcov moje verste (Detailverkäufer) moram naravnost reči, da to, kar dopisnik v omenjenem listu očituje, ni res! Da se je kje perve dni kaka pomota v neznanem prerajtovanji zgodila, ne tajimo; tudi utegne biti, da je kdo kaj pregrešil, — al zatega voljo „durchaus“ vsem čast jemati, je nespodobna pisarija, kteri se more vsak pošten človek resno zoperstaviti. Če dopisnik vé grešnike, naj jih imenuje; poštene ljudí naj pa pri miru pustí; če pa že zabavljati mora, naj bolje gleda, da se mu ne zgodí spet taka kakor takrat, ko je v hudem mrazu vidil, kar noben drug ni vidil, krajnske kuharce s „Bleistiftom in der Hand“ jajca in pa peteršilj prerajtovati v novi dnar.“ Janez Tavčer.

Novičar iz raznih krajev.

Iz Dunaja. C. k. ministerstvo je prepovedalo orožje in strelivo iz našega cesarstva voziti v Serbijo.

— Povedali smo, da je nova družba dunajsko-teržaško železnico prevzela, in to je res, ker so 1. dan t. m. prejeli uredniki svoje plačilo že v imenu te družbe.

— Na dalje se je zvedilo, da mlajši blizo Hamburga ujetih Ogrov, ktera sta bila v Novem Jorku ponarejanja avstrijanskih bankovcov deležna, jih je sam pomagal delati, stareji pa jih je le izdajal in je bil popred grajšak na Ogerskem, pa je v poslednji vojski ob vse svoje premoženje prišel; mlajši je služil pod Bemom, je bil od Rusov ujet in je šel pozneje na Turško. Ponarejeni bankovci pa imajo znamenje: J. N. 82,430.

— Pismo iz Dunaja nam naznanjuje, da ljudjé za vročinsko boleznijo (močuhom ali tifusom) ondi tako zlo bolehajo, da en sam dan (12. novembra) so jih v samo občinsko bolnišnico prinesli 120.

Iz Českega. Iz Prage. V saboto, 13. t. m. je bil razgernjen spomenik rajnega maršala, grofa Radecki-ta o nazočosti Njih Veličanstev cesarja in cesarice. Podoba slavnega maršala stojí v vojaški obleki, z golo glavo, v levici zastavo (bandero), v desnici pa maršalsko palico deržeč na vojakih vsake verste. Radecki-tova podoba je čez 9 čevljev, podobe vojakov so 7 čevljev visoke. Vse podobe so bronaste, iz Piemontezom vzetih kanon vlite, kterih so presvitli cesar 100 centov za ta namen podarili. Maršalovo podobo je modeliral Emanuel Max, podobe vojakov pa njegov brat Jožef Max, vlil je pa vse podobe v Nirnberg-u mojster Burgschmiet. Vse podobe stojé na stalu iz likanega granita, v kterem je napis v českem in nemškem jeziku: „Maršalu Janezu Jožefu grofu Radecki-tu, vodju hrabre italijanske armade v letih 1848—1849. Družtvo za umetnost na Českem v letu 1858.“

— S presvitlim cesarjem in cesarico je prišlo še čez 60 generalov k slavnosti. Ta spominik za slavnega maršala je stal čez 100 tavžent goldinarjev; samo družtvo za umetnost je darovalo za-nj blizo 80,000 fl.

Iz Dalmacije. Neka gospá, ktera se pečá z rejo sviloprejk, je bila letos tako srečna, da je imela iz enacega semena trojen pridelk.

Iz Beneškega. Tudi v Benedkah se je zima silno zgodaj vselila; perve dní mesca novembra je medlo, da je bilo strah, pa 8. t. m. je bilo že brez snega in prav prijetno kakor pomladansko vreme. Tudi v Florenci in v Turinu so imeli sneg, kakor je iz teh krajev brati.

Iz Lombardije. Iz Milana 5. nov. Kakor povsod so tudi pri nas novi dnarji še skoro bele vrane. Sej se tudi ni čuditi, ker se ne manjka tudi novim dnarjem prekupčevavcov. — Predvčeranjem nas je obiskal pervi sneg. Stari ljudje ne pomnijo kaj tacega v tem času. Danas zjutraj smo imeli na toplomeru 3 stopnje mraza.

Iz Rusije. V poljskem kraljestvu je bilo doslej samo ruski gerb viditi. Sadaj se vidi vsled cesarskega povelja na vseh javnih poslopjih zraven ruskega tudi poljski gerb obešen.

— Plemenitaži iz Moskove se na dalje obotavljajo, po carovi volji kmete oprostiti. Ko je bil car 12. septembra v Moskovi, jim je bral ostre levite. Rekel jim je med drugim: „Žal mi je, da se Vam danes ne morem zahvaliti. Pred dvema letoma sem Vam v ravno tej sobi rekel, da bo danes ali jutro treba, zastarane pravice sužnosti odpraviti in da je bolje, da se to od zgorej kakor od spodaj začne. Vi moje želje niste spolnili dosihmal. Še enkrat Vam tedaj ponavljam, gospodji, delajte tako, da mi bo mogoče z Vami dobremu biti.“

Iz Serbije. „Pražke Nov.“ pišejo: Zopet se je lepo pokazalo, da imajo Serbljani še vedno pravo ljubezen do domovine in da so zdravega uma. Ko so stranke vidile, da je nesloga med knezom in ministerstvom kvár domovini, so se kar zedinile, in Garašanin, kteri se je hotel svoji oblasti odpovedati, je obderžal še dalje predsedništvo. Tako je potihnil vihár, in skupšina bo mesca maja.

Iz Švajca. Skoro ob enakem času, kakor v Hamburgu, je prijela Št. Golska policija 3. dan t. m. nekega človeka iz Badena, kteri je prišel iz Amerike in je imel mnogo avstrijanskih ponarejenih bankovcov po 100 gold.

Iz Nemškega. Iz Berlina. Volitve za deržavni zbor dajajo zdaj največ opraviti in govoriti. Vse je na nogah in se pripravlja za volitve volivcov, ktere bodo 15. t. m.; izvoljeni volivci bojo volili potem še le poslance v deržavni zbor.

Iz Francozkega. Veliko se govorí zdaj od tistega ukaza, s kterim je cesar Napoleon prepovedal s silo naberati delavce v Afriki, ker to je toliko kakor kupčija s sužnimi, le v drugi podobi. Francozki časniki se vé da pojejo slovo temu ukazu, drugi pa pravijo, da je le nekako zakasnjeno spoznanje poprejšne francozke silovitosti, s ktero so se žalile pravice človeštva; po tem takim — pravijo — je ta Napoleonovi ukaz le očitno „mea culpa!“

— V mnogih francozkih mestih se utemeljuje nov žensk red, namreč red „sester ubozih.“ Kamor pridejo te sestre, najmejo najpervo sobo ali stanico, potem gredo od hiše do hiše in naberajo dnarjev, živeža itd., zidajo hišo, v ktero jemljejo stare ljudí, da jim strežejo.

— 5. t. m. je izročil v imenu angležke kraljice angležk general Sir John Bourgoyne v Parizu tisti voz, na kterem so rajnega cesarja Napoleona I. na otoku sv. Helene k pogrebu peljali. Princ Napoleon je prevzel voz v imenu cesarja Napoleona in postavili so ga v cerkev, kjer bo ostal.

Iz Indije. Veliko repatico, ktero smo vidili letošnjo jesen v naših krajih, vidijo sedaj, kakor iz Bombaja pišejo, v izhodni Indii.

Prošnja.

Za neko slovensko delo potrebujem imen vseh znanih jednih in strupenih gob ali gljiv. Imam sicer že precejšno število teh imen nabranih, vendar še ne vseh, in nektere gobe se tù tako, tam drugač imenujejo. Ker bi tedaj rad vse to zvedil, da bi se delo doveršilo kolikor je moč dobro, lepo prosim vsakega, ki je zveden v gobah in njih slovenske imena vé, naj mi jih zapiše in berž ko more pošlje na moje stroške; naj tudi kakega kmeta ali kmetico plača, da mu pové imena jednih in strupenih gob; vse stroške mu bom berž povernil. Ker pa vém, da marsikdo vé to in uno gobo po slovensko imenovati, nemškega imena pa ne, mu zapišem tù nekoliko nemških imen, za ktere prosim slovenske, čeravno mi jih je več že znanih:

Garten-Champignon (Angerling na Štajerskem), Parasolschwamm ali Buberitze, Bubutzen, Schierlingsblätterschwamm, Giftchampignon, Gugemucke (Wiesenchampignon), Bilzling, Prätling (Milchschwamm), Hallimasch, Stockschwamm, Mauroche, gemeine, Spitzmorchel, runde Speisemorchel, Riesenmorchel, offene Morchel, Eichelschwamm (phal. impudius) oder Gichtschwamm, Herbst-Lorchel, Riesenlorchel, Stockmorchel, Gift-Stockmorchel, schwarze Trüffel, Hirschtrüffel, weisse Trüffel, Röthling, Reitzger, Birkenreitzger, Gelbmilchreitzger, Habichtschwamm (Hirschschwamm), Kaiserling, Fliegenschwamm, Perlschwamm, brauner Birkenschwamm, Mehlschwamm (Maischwamm), Drehling (Austernschwamm), Lauchschwamm, Nagelschwamm, Nelkenblätter-Schwamm, Grünling, Stoppelschwamm (blasser Hirschshwamm), Klapperschwamm (Scheberling), Igelschwamm, Leberschwamm, gelbe Bärentatze, Königsschwamm (rother Herrenpilz), Schmalzling (doppeltes Schafeuter), Saupilz (Schmierschwamm), röthliche Bärentatze, Korallenschwamm, violetter Keulenschwamm, aschgrauer Keulenschwamm, handförm. Keulenschwamm, Schafeuter, Mordschwamm, Brennreitzger (Waldteufel), Satanspilz. Gift-Röthling, Wollschwamm (wolliger Milchling), Pfefferschwamm, Krötenschwamm, Schusterpilz (Judenschwamm), Giftreitzger, rother Täubling (Gift-Täubling), Honigtäubling, Stocktäubling, Schwefelkopf, Bitterschwamm, Rothfuss.

Če bi morebiti kdo v kakem kraji bil, kjer ljudje posebno veliko gob poznajo, bi mu radi profesor Marquatove lepe podobe gób poslali, da bi jih takim pokazal in mu oni potem ime povedali. Prav lepo prosim, naj bi mi bili zvedeni možje kakorkoli v pomoč, da zvemo kar največ slovenskih gobnih imen. Vrednik.

Za Vodnikov spominek

nam je še došlo:

od gospod Andr. Mariotti-a, benefic. v Kastvi	1 fl.	20 kr.
„ „ A. Krajnca v Terstu	1 „	— „
tedaj s poprejšnimi doneski skupaj	1143 fl.	35 kr.
in pa 10 frankov v zlatu.		

Pogovori vredništva. Gosp. A. M. v K.: Po Vaših željah sem se oglasil na dotičnem mestu in obljubilo se mi je popraviti tudi napačni naslov. — Gosp. J. B., fajm. v Z: Vodno apno je tudi za kapnice po mnogih skušnjah poterjeno, pa dobro se morajo ž njim zamazati ali s čistim ali s prav drobno sipo zmešanim, le z apnenim mortrom se ne sme mešati, če ne, ne derží. Zdravju ni nikakor škodljivo, že samo po sebi ne, še manj pa zatega voljo, ker se dobro vodno apno tako zlo sterdi v vodi, da ne enega drobca ne zgubí v nji.

Odgovorni vrednik: Dr. Janez Bleiweis. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik.